

Information om tematiska kvalitetsgranskning gällande miljömässig hållbarhet i utbildningar inom yrkeshögskolan och förslag till kvalitetskriterium

Inledning

Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) har beslutat att genomföra en tematisk kvalitetsgranskning gällande utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet i utbildningar i yrkeshögskolan. Granskningen kommer genomföras under hösten 2025 och omfattar cirka 30 utbildningar inom yrkeshögskolan som ger kompetens av betydelse för klimatomställning eller cirkulär ekonomi.

I den tematiska kvalitetsgranskningen kommer MYH utreda och bedöma kvaliteten i utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet i yrkeshögskoleutbildning. Syftet är att genom granskningen höja kvaliteten i och främja utvecklingen av arbetet med miljömässig hållbarhet inom yrkeshögskolan.

MYH:s utredning och bedömning av utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet kommer utgå från ett tillfälligt kvalitetskriterium som arbetats fram för den tematiska granskningen.

I denna promemoria beskrivs kort bakgrunden till den tematiska kvalitetsgranskningen och vi redogör för hur det kvalitetskriterium som föreslås har utformats. I promemorian finns även kompletterande information om den tematiska kvalitetsgranskningens inriktning och genomförande.

MYH:s uppdraget inom kvalitetsgranskning

I MYH:s uppdrag ingår att granska kvaliteten på de utbildningar som ligger inom myndighetens ansvarsområde. Kvalitetsgranskningen ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys och avse enskilda utbildningar. Granskningen ska även avse utbildningsanordnarens kvalitetsarbete. Kvalitetsgranskningen kan därutöver ha en övergripande karaktär utifrån olika teman.¹ Kvalitetsgranskningen ska utgå från kvalitetskriterier.² Kvalitetskriterier beskriver målbilder, ett önskat tillstånd, och ska fungera som riktningssivare.

MYH har definierat att med kvalitet avses om och hur väl verksamheten uppfyller mål, normer och riktlinjer specifika för utbildningarna, uppfyller andra mål, normer och riktlinjer som även gäller för utbildningarna, och präglas av ett systematiskt kvalitetsarbete.³

¹ 4 § förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

² 4 kap. 9 § förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

³ MYH (2019) Nationellt kvalitetssystem för utbildningar inom yrkeshögskolan MYH 2019/720

Postadress	Besöksadress	Telefon/Fax	Internet	Digitalt kundforum:
Box 145 721 05 VÄSTERÅS	Ingenjör Bååths gata 19 722 12 Västerås	010-209 01 00 (vx)	www.myh.se	forum.myh.se
	Frykholmsgatan 10 281 31 Hässleholm			

Utvecklad process för tematisk kvalitetsgranskning

Under 2024 såg MYH över processen för tematisk kvalitetsgranskning och utvecklade den i syfte att ytterligare stärka granskningsformens funktion för att främja hög kvalitet i yrkeshögskolan.

I den utvecklade processen lägger vi större fokus på att förbereda kvalitetsgranskningen inklusive ta fram och bereda kvalitetskriterier som myndighetens bedömning inom det tematiskt avgränsade området utgår från. Avsikten är att på detta sätt öka transparensen för utbildningsanordnare i vad myndigheten anser bidra till hög kvalitet inom området samt vad vi utreder och bedömer.

I den uppdaterade processen ingår att myndigheten gör bedömningar och beslutar om kvaliteten i den enskilda verksamhet som granskas. Tidigare har vissa tematiska kvalitetsgranskningar varit av mer utforskande karaktär. Syftet med dessa granskningar har varit att ge underlag för kvalitetsfrämjande insatser eller information om hur utbildningsanordnare arbetar med det angivna temat och de har inte inkluderat bedömning och beslut. Vi ser att denna förändring ger bättre möjlighet att beskriva kvaliteten inom det område som granskas och därmed också identifiera behov av förbättring eller förändring, till exempel i styrning eller stöd från myndigheten.

Varför kvalitetsgranskar vi miljömässig hållbarhet?

Det finns flera skäl till att myndigheten beslutat att tematiskt kvalitetsgranska utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet i yrkeshögskolan.

Ett skäl är yrkeshögskolans viktiga funktion för klimatomställningen. Regeringen lyfter i klimathandlingsplanen en väl fungerande kompetensförsörjning som en förutsättning för klimatomställningen och anger att en fortsatt utökning av antalet platser inom yrkeshögskolan är en del i detta.⁴ MYH bedömer att en stor andel av både de program och kurser⁵ som ges inom yrkeshögskolan ger kompetens av betydelse för klimatomställningen.⁶ Vår kunskap om på vilket sätt miljö- och klimatfrågor ingår i yrkeshögskoleutbildning och hur anordnare arbetar med dessa frågor tillsammans med arbetslivet är dock begränsad. Genom att tematiskt kvalitetsgranska utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet kan vi öka vår gemensamma kunskap om hur arbetet bedrivs och hur väl det fungerar.

Ett annat skäl är att MYH redan i ett regeringsuppdrag 2021 identifierade att verksamhetens bidrag till målen i agenda 2030 kan utvecklas genom att inkludera hållbarhetsperspektivet i kvalitetsgranskning av utbildningar inom yrkeshögskolan.⁷ Den kartläggning och analys som genomfördes inom regeringsuppdraget följdes under 2023 av en utforskande granskning där myndigheten intervjuade utbildningsanordnare och företrädare för berört arbetsliv i elva program inom yrkeshögskolan. Genom intervjuerna identifierades områden som är av betydelse för kvaliteten i anordnares arbete med miljömässig hållbarhet.⁸ Dessa har utgjort ett underlag i utformningen av det kvalitetskriterium som nu föreslås för denna tematiska kvalitetsgranskning.

Sverige står också bakom både Agenda 2030 och Parisavtalet. Genom dessa internationella överenskommelser har Sverige åtagit sig att verka för att genom utbildning

⁴ Regeringens skrivelse 2023/24:59 *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*

⁵ Med program avses utbildning som omfattar minst 100 yrkeshögskolepoäng. Med kurser avses utbildning som är upp till 99 yrkeshögskolepoäng. (2kap. 5 § YHF).

⁶ Se bland annat MYH (2024) *Statistisk årsrapport 2023*, Dnr MYH 2023/208 och MYH (2024) *Yrkeshögskolans bidrag till klimatomställningen och det framtida behovet av anpassning till arbetsmarknadens kompetensbehov och svensk konkurrenskraft*, Dnr MYH 2024/1697.

⁷ MYH (2022) *Återrapportering av regeringsuppdrag om myndighetens arbete för att bidra till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling (Agenda 2030)*, Dnr MYH 2021/6265

⁸ Dnr MYH 2023/6189

och lärande för hållbarhet och klimatomställning bidra till att främja miljömässig hållbarhet och bekämpa klimatförändringarna.⁹ Även inom det europeiska samarbetet och i de insatser som görs inom ramen för EU:s gröna giv är kompetensförsörjning för grön omställning en central del.

Om kvalitetskriteriet som föreslås

Utgångspunkter för förslaget

Myndighetens arbete med att utforma ett förslag till kvalitetskriterium gällande miljömässig hållbarhet inom yrkeshögskolan har utgått från flera olika underlag och analyser.

Dels har vi utgått från förarbeten och utredningar gällande både yrkeshögskolan och lärande för hållbar utveckling, dels från våra erfarenheter av och kunskap om vad som är av betydelse för kvalitet i anordnares arbete inom andra områden av liknande karaktär. Vi har också utgått från information från ovan nämnda utforskande granskning där MYH genomförde intervjuer med anordnare och representanter för berört arbetsliv för elva program inom yrkeshögskolan.

Vi har också studerat hur hållbarhet inkluderas i andra utbildningsformer och tagit del av vad andra aktörer bedömer är av vikt för hög kvalitet inom området; bland annat den tematiska utvärdering som Universitetskanslersämbetet (UKÄ) genomförde 2017 gällande universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling¹⁰ och den tematiska kvalitetsgranskning som Skolinspektionen genomförde 2022 gällande skolors arbete med lärande för hållbar utveckling.¹¹

Förslagets utformning

Det kvalitetskriterium som föreslås är till sin utformning likt de nya kvalitetskriterier som MYH kommer använda för kvalitetsgranskning av utbildning inom yrkeshögskolan från och med 2026.¹²

Vi har strävat efter att tydliggöra vilken effekt som ska uppnås för hög kvalitet. I kriteriets första stycke återfinns den övergripande effekten och i de efterföljande styckena mer specifika deleffekter. De efterföljande styckena kan också ses som konkretiseringar eller delområden som myndigheten bedömer är av betydelse för kvalitet inom området och möjlighet att nå den övergripande effekten.

Vad menas med arbete med miljömässig hållbarhet?

I förslag till kvalitetskriterium används begreppen *miljömässig hållbarhet* och *miljömässigt hållbar utveckling*. Båda begreppen utgår från definitionen av hållbar utveckling som etablerades i slutet av 1980-talet efter att den användes i FN:s världskommission för miljö och utveckling, ofta kallad Brundtlandkommissionen. Enligt definitionen är hållbar

⁹ Agenda 2030, till exempel delmål 4.7: "Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling (...)". Parisavtalet artikel 12 anger att parterna ska samarbeta om lämpliga åtgärder och aktiviteter för utbildning och praktiskt lärande om klimat, för allmänhetens medvetenhet, delaktighet och tillgång till information om klimatfrågor.

¹⁰ UKÄ (2017) *Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling*

¹¹ Skolinspektionen (2022) *Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling*

¹² MYH 2024/2989. Se myh.se för information om nya kvalitetskriterier för kvalitetsgranskning av utbildning inom yrkeshögskolan.

utveckling en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.¹³

I kommissionen betonades också att hållbar utveckling inbegriper olika aspekter eller dimensioner: ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljömässig hållbarhet. En utgångspunkt för hållbar utveckling är att de tre dimensionerna är integrerade. Detta synsätt med de tre dimensionerna och dess samverkan återkommer bland annat i Agenda 2030.¹⁴

I den tematiska kvalitetsgranskningen har vi valt att fokusera på miljömässig hållbarhet. Vi bedömer att det ger oss bättre möjligheter att fördjupa analysen inom området. I den tematiska kvalitetsgranskningen avser vi med *arbete med miljömässig hållbarhet* det arbete som utbildningsanordnare gör i en utbildning för att främja respekt för vår gemensamma miljö och därigenom bidra till en miljömässigt hållbar utveckling.

Uttalanden i förarbetena om respekt för vår gemensamma miljö

I propositionen som föregick bildandet av yrkeshögskolan föreslogs nu gällande formulering av 3 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan "Verksamheten inom yrkeshögskolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde samt respekt för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma miljö."

I skälen för regeringens förslag angavs att verksamheten inom yrkeshögskolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Det anges vidare att aktningen för varje människas egenvärde är en viktig värdegrund och att var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja aktning för detta egenvärde samt respekt för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma miljö. Det framgår vidare att yrkeshögskolan således bör verka för att de studerande tillägnar sig en kunskap grundad på respekt för vår gemensamma miljö och det ansvar som var och en har gentemot sina medmänniskor och kommande generationer.

I författningskommentar till 3 § angavs på motsvarande sätt att paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om hur verksamheten inom yrkeshögskolan ska utformas. Vidare anges att de angivna värderingarna ska genomsyra hela verksamheten. Det förtydligas att med uttrycket "var och en som verkar inom yrkeshögskolan" avses anställda och andra som har uppdrag i verksamheten. Det anges att bestämmelserna inte tar sikte bara på utbildningens innehåll utan också på t.ex. undervisningsmetoder och hur alla som verkar inom yrkeshögskolan ska uppträda i relation till de studerande. Det anges även att övriga regler inom yrkeshögskolan måste tillämpas mot bakgrund av dessa bestämmelser.

I författningskommentaren anges vidare att respekten för vår gemensamma miljö är viktig. Det framgår att yrkeshögskolan ska verka för att de studerande tillägnar sig en på kunskap grundad respekt för vår gemensamma miljö och det ansvar som var och en därför har gentemot sina medmänniskor och kommande generationer.

¹³ FN (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future

¹⁴ Se till exempel Agenda 2030 för hållbar utveckling - Regeringen.se

Frågor och svar om den tematiska kvalitetsgranskningen

Är det ett nytt krav att utbildningsanordnare ska arbeta med miljömässig hållbarhet?

Nej. I 3 § lagen om yrkeshögskolan framgår att var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde samt respekt för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma miljö. Enligt MYH:s mening omfattar detta ett krav på att var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja respekt för miljömässig hållbarhet i verksamheten och i relevanta utbildningar.

Detta område har inte tidigare kvalitetsgranskats av MYH.

Hur förhåller sig det här kvalitetskriteriet till de nya kvalitetskriterierna för kvalitetsgranskning av utbildning inom yrkeshögskolan?

Det kvalitetskriterium vi använder för den tematiska kvalitetsgranskningen är tillfälligt och gäller enbart denna tematiska granskning. Det kommer inte ingå som ett kvalitetskriterium vid fördjupad kvalitetsgranskning.¹⁵

Varför fokuserar ni enbart miljömässig hållbarhet?

Vi har valt att avgränsa granskningen till miljömässig hållbarhet för att kunna fördjupa analysen inom detta område. Genom att avgränsa området kan vi bättre identifiera utvecklingsbehov och sprida lärande exempel.

Hur kommer den tematiska kvalitetsgranskningen gå till?

De utbildningsanordnare som omfattas av granskningen kommer få skicka in material till myndigheten, till exempel ledningsgruppsprotokoll och kursplaner. Vi kommer också genomföra intervjuer med utbildningsanordnaren, representanter i ledningsgruppen och studerande samt utbildare. Mer information om hur granskningen går till skickas till de utbildningsanordnare som omfattas av granskningen.

I granskningen kommer myndigheten bedöma i vilken utsträckning kvalitetskriteriet är uppfyllt. Varje enskild granskning kommer avslutas med ett beslut. Om myndigheten identifierar förbättringsområden i en utbildningsanordnares arbete med miljömässig hållbarhet kommer dessa att följas upp.

Utöver beslut i de enskilda granskningsärendena kommer myndigheten att sammanfatta resultaten i en övergripande rapport.

¹⁵ Se faktablad på myh.se för information om fördjupad kvalitetsgranskning: Inför kvalitetsgranskning av utbildning inom yrkeshögskolan